
Εμπορικό Δίκαιο

Διάλεξη 1

Παναγιώτης Σταϊκούρας

**Καθηγητής Χρηματοοικονομικού Δικαίου
Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής
Πανεπιστήμιο Πειραιώς**

***Research Fellow, Institute of Global Law, Economics and Finance – Queen Mary University of London
Co-Director & Fellow, Institute of Finance & Regulation – University of Piraeus***

Ταυτότητα διδάσκοντος

- **Ονοματεπώνυμο:** Παναγιώτης Σταϊκούρας
- **Email:** pstaik@unipi.gr
- **Διεύθυνση γραφείου:** γραφείο 301 (κεντρικό κτίριο)
- **Ώρες γραφείου:** Παρασκευή (12.15-14.15)
- **Προπτυχιακά Μαθήματα:** Εμπορικό Δίκαιο, Θεσμικό Πλαίσιο Χρηματοοικονομικών Αγορών, Εταιρική Διακυβέρνηση και Ηθική
- **Σπουδές:** Νομική Αθηνών (1994-1998), LLM Banking and Finance Law (QMW, University of London, 1998-1999), PhD in Securities Regulation (London School of Economics, 2000-2003)
- **Επιστημονικά ενδιαφέροντα:** Χρηματοοικονομικό δίκαιο με έμφαση στο δίκαιο της κεφαλαιαγοράς, δίκαιο εταιριών, κοινοτικό οικονομικό δίκαιο, οικονομικά του δικαίου, δίκαιο οργάνωσης αγορών, εταιρική διακυβέρνηση, κτλ.

Γενικά περί του μαθήματος

➤ Βασικά διδακτικά αντικείμενο-ενότητες

- Γενικό μέρος: τι ορίζεται ως «έμπορος» και «εμπορική δράση» και ποιες οι βασικές συνέπειες ενός τέτοιου χαρακτηρισμού
- Επιχείρηση και στοιχεία εργατικού δικαίου
- Στοιχεία του δικαίου των εταιριών
- Στοιχεία βιομηχανικής ιδιοκτησίας (σήμα, ευρεσιτεχνία, διακριτικός τίτλος, κτλ.)
- Στοιχεία του δικαίου των αξιογράφων (συναλλαγματική, επιταγή)
- Στοιχεία του δικαίου περί αθέμιτου ανταγωνισμού και του δικαίου του καταναλωτή
- Στοιχεία του δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού

➤ Δεν δίδονται εργασίες

➤ Προτεινόμενο βιβλίο: Εμπορικό Δίκαιο (Γ. Αργυρός, *Εμπορικό Δίκαιο* (Εκδόσεις Μπένου, Β Έκδοση), αλλά ενθαρρύνεται η χρήση και άλλων συγγραμμάτων

- Για να καλυφθεί πλήρως η ύλη ενδέχεται να σας μοιραστεί ή να αναρτηθεί και πρόσθετο υλικό

➤ Εγγραφή (με τους κωδικούς σας) στο <http://eclass.unipi.gr/>

- Εκεί θα αναρτάται όλο το υλικό του μαθήματος, συμπεριλαμβανομένων των διαφανειών που θα συζητούμε μαζί στο μάθημα
- **Πρέπει να εγγραφείτε στο παραπάνω σύστημα μέχρι τις 20.10.26 (μετά την πάροδο της προθεσμίας το σύστημα θα «κλείσει» και δεν θα είναι δυνατή η πρόσβαση σε όσους/όσες δεν έχουν εγγραφεί)**

➤ Εξετάσεις: **ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής**

Οι ειδικότεροι κλάδοι του Εμπορικού Δικαίου

- Το εμπορικό δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τις εμπορικές πράξεις και ορισμένη κατηγορία ανθρώπων, τους εμπόρους
- Το εμπορικό δίκαιο αποτελεί κλάδο του ιδιωτικού δικαίου και το ίδιο περιλαμβάνει επιμέρους, ειδικότερους κλάδους-ενότητες
 - Γενικό Μέρος
 - Βιομηχανική ιδιοκτησία και δίκαιο του ανταγωνισμού
 - Εμπορικές εταιρίες
 - Δίκαιο των αξιογράφων
 - Δίκαιο των εμπορικών συμβάσεων (τραπεζικό δίκαιο, ασφαλιστικό δίκαιο, δίκαιο επενδυτικών υπηρεσιών, δίκαιο του καταναλωτή)
 - Δίκαιο των μεταφορών (ναυτικό και αεροπορικό δίκαιο)
 - Πτωχευτικό δίκαιο

Εμπορικό δίκαιο και εμπορικότητα: εισαγωγή

- Γενικά χαρακτηριστικά και σκοπός του εμπορικού δικαίου
 - Περιέχει κανόνες που ρυθμίζουν μια ορισμένη ιδιωτική, **ιδιοτελή – δηλαδή, κερδοσκοπική – δράση (εμπορική δράση)**
 - Σκοπός
 - ✓ **Προστασία της εμπορικής δράσης** ως επαγγέλματος και ως χρήσιμης δράσης για την οικονομία και την κοινωνία
 - ✓ **Προστασία συμφερόντων τρίτων** για τους οποίους η εμπορική δράση δημιουργεί κινδύνους
- Όμως, τι είναι «εμπορικό περιστατικό», «εμπορία», «εμπορική πράξη»;
 - Η εμπορία στο μεταίχμιο μεταξύ οικονομικής και νομικής επιστήμης
 - ✓ Η νομική οπτική: το τι είναι εμπορική πράξη ρυθμίζεται από το δίκαιο κατά τρόπο συγκεκριμένο και εξαντλητικό, χωρίς δεσμεύσεις από τα διδάγματα της οικονομικής επιστήμης και της εμπειρίας
 - Βλ., επόμενη διάλεξη για τα συστήματα εμπορικότητας
 - ✓ Η οπτική της οικονομικής επιστήμης: η εμπορικότητα αποτελεί και λογική, οικονομική και ιστορική κατασκευή
 - Σταθεροποιημένη αντίληψη με βάση τα εμπειρικά και ιστορικά διδάγματα και δεδομένα
 - ✓ Ο συγκερασμός των διαφορετικών οπτικών: ο νομοθετικός προσδιορισμός της «εμπορικότητας» όχι μόνον δεν μπορεί να αγνοήσει την οικονομική/εμπειρική/ιστορική αντίληψη περί εμπορικότητας, αλλά αντιθέτως βασίζεται σε αυτή και την τυποποιεί
 - Πχ, δεν θα μπορούσε ο νόμος (αν και τυπικά δεν απαγορεύεται) να θεωρήσει ως εμπορική πράξη το γάμο ή την υιοθεσία

Η εμπορική δράση από την οπτική της οικονομικής επιστήμης

- Διαμεσολάβηση (πχ, διανομή και επεξεργασία) ν. πρωτογενής παραγωγή σε αγαθά, υπηρεσίες, χρήμα
 - Βοηθητικές στη διαμεσολάβηση υπηρεσίες
 - ✓ Παροχή βοήθειας στην κατά κυριολεξία διαμεσολάβηση (πχ, χρηματοδότηση, ασφάλιση)
 - ✓ Πράξεις που συνθέτουν το οργανωτικό πλαίσιο της εμπορίας (πχ, ίδρυση εταιριών)
- Εμπορικός κίνδυνος (αβεβαιότητα)
 - Είδη: πχ, αγοράς, πιστωτικός, ρευστότητας, λειτουργικός, νομικός, πολιτικός
 - Αντιμετώπιση: πχ, προβλέψεις/αποθεματικά, factoring, εγγυήσεις, ασφάλιση, εταιρική οργάνωση εμπορίας, αντιστάθμιση
- Εμπορικό κέρδος ως αμοιβή του εμπορικού κινδύνου
 - Άρθρο 5 Συντάγματος: *«Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη»*
 - ΣτΕ 3633/2004: *η οικονομική ελευθερία επιτρέπει στις επιχειρήσεις να εργάζονται κερδοσκοπικώς στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής αγοράς, ΣτΕ 366/2008: «η καθοριζόμενη από αγορανομική διάταξη ανώτατη τιμή πώλησεως προϊόντος όχι μόνο δεν μπορεί να είναι κατώτερη του κόστους παραγωγής ή εμπορίας ορθολογικώς οργανωμένης επιχειρήσεως στον οικείο κλάδο παραγωγής ή εμπορίας, όπως το κόστος αυτό διαμορφώνεται υπό συγκεκριμένες, από άποψη τόπου και χρόνου, οικονομικοτεχνικές συνθήκες, αλλά πρέπει να περιλαμβάνει και εύλογο, επίσης από ορθολογικώς οργανωμένη επιχείρηση προσδοκώμενο, ποσοστό κέρδους»*
 - Είναι η κερδοσκοπία (και συνεπώς ή εμπορική δράση) εκ φύσεως ανήθικη; Μπορεί η μη πραγματοποίηση κέρδους να αποτελεί ένδειξη αθέμιτου ανταγωνισμού;

Διευκόλυνση
στην
κυκλοφορία

Η εμπορική δράση από την οπτική της οικονομικής επιστήμης (συν.)

- Δράση σε αγορά (mercatum)
 - Ανάπτυξη οικονομικά σημαντικής εξωτερικής δράσης με τη χρήση επωνυμίας, σημάτων, διαφήμισης, με σκοπό την αναζήτηση πελατών: κατ' επάγγελμα άσκηση της δράσης
 - Η δράση πρέπει να έχει εξωτερικό χαρακτήρα, δηλαδή, να εντάσσεται σε ένα *minimum* αναζήτησης πελατείας από το κοινό
 - Ιδιωτική δράση δεν είναι εμπορική δράση
 - Η «αγορά» νοηματοδοτεί τις επιμέρους συναλλαγές και τις ανάγει σε ρυθμιστέες ακριβώς διότι «συμβαίνουν» σε αυτή

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Εμπορική δράση: η δράση που συνιστά ριψοκίνδυνη (και άρα αμειβόμενη με κέρδος) διαμεσολάβηση στην παραγωγή και κυκλοφορία αγαθών/υπηρεσιών/χρήματος η οποία εκδηλώνεται στην αγορά και συνεπώς έχει οικονομική βαρύτητα τέτοια που να δικαιολογεί την προσοχή της Πολιτείας (του δικαίου), την πρόβλεψη ειδικών κανόνων και την πρόσδοση ειδικών συνεπειών στη δράση αυτή

Η οικονομική θεώρηση της εμπορικής δράσης δεν ταυτίζεται απολύτως με τη νομική θεώρηση του εμπορίου (πχ, όπως θα δούμε εν συνεχεία, ο νόμος θεωρεί ως εμπορικές πράξεις την πρακτορεία και την μεταποίηση, παρότι δεν εμπίπτουν στην έννοια της «διαμεσολάβησης»)

Η εμπορικότητα και το δίκαιο

- Η οπτική και βασικές αρχές του εμπορικού δικαίου
 - Η αρχή της ποσοτικά και ποιοτικά σημαντικής δράσης
 - ✓ Το παράδειγμα του «μικρεμπόρου»
 - Η αρχή της χρηματικής συναλλαγής
 - ✓ Το χρήμα ως αρχή και τέλος της εμπορικής συναλλαγής: αρχικό κεφάλαιο-αγορά εμπορεύματος-μεταπώληση (με κέρδος)-τελικό κεφάλαιο
 - **Η αρχή της «ταχύτητας»**
 - ✓ Πχ, ατομική εκπροσώπηση εταιριών, πλειοψηφική λήψη αποφάσεων, ανάπτυξη νέων εμπορικών πρακτικών
 - Η αρχή της «διεθνούς διάστασης»
 - ✓ Διεθνείς καταβολές και επίδραση του συγκριτικού δικαίου στην ερμηνεία των κανόνων
 - **Η αρχή της αποτελεσματικότητας**
 - ✓ Απλότητα («η γραφειοκρατία καταστρέφει το εμπόριο»)
 - ✓ Ενίσχυση πίστewος και εμπορική ασφάλεια (πχ, εις ολόκληρον ευθύνη, ταχείες διαδικασίες είσπραξης)
 - ✓ Προστασία της εμπιστοσύνης των καλόπιστων τρίτων συναλλασσομένων
 - Η αρχή της ελεύθερης δράσης
 - **Η αρχή της «αυτοπροστασίας»** στις συναλλαγές μεταξύ εμπόρων και της ισχύος των μακροχρόνιων συναλλακτικών πρακτικών